

**In Memoriam: dr. Marjana Kobe
(25. 4. 1938 – 29. 8. 2024), bibliotekarka,
pravljíčarka, literarna zgodovinarica,
univerzitetna profesorica in raziskovalka
mladinske književnosti**

Darja Lavrenčič Vrabec

UDK 929Kobe M.

DOI <https://doi.org/10.55741/knj.69.1.6>

Vir: Arhiv Mestne knjižnice Ljubljana.

Leto 2024 je zaznamovalo slovo kar treh dragih kolegic, prvih Pionirk, ki so s svojim strokovnim delom »orale ledino« na področju slovenskega mladinskega knjižničarstva in mladinske književnosti. V juliju se je poslovila ga. Martina Šircelj, bibliotekarka v Pionirski knjižnici v Ljubljani (1954–1960) in njena

vodja (1960–1975) ter pomočnica ravnateljja Narodne in univerzitetne knjižnice v obdobju 1980–1992, v avgustu dr. Marjana Kobe, v decembru pa ga. Mihaela (Miša) Sepe, ki je svojo bibliotekarsko pot začela v ljubljanski Pionirski knjižnici in v njej preživela »pravljinih sedem let«, nato pa pretežni del svoje poklicne poti posvetila strokovnemu delu v tedanji matični službi Narodne in univerzitetne knjižnice ter razvoju bibliotekarske stroke. Vse tri so združevali poklicni začetki (tudi medsebojna človeška povezanost) v tedanji ljubljanski Pionirski knjižnici, ki so jim odprli svet v bibliotekarsko stroko, ki so jo vzljubile, jim dali poklicni polet, strokovno samozavest, pripadnost stroki, potrebo po inovativnosti in strokovni radovednosti, zavedanje o nujnosti timskega dela ter so pomenili »razburljivo in dogodivščin polno bibliotekarsko delo«, ki mu je bil v središču pozornosti mladi bralec, o čemer so pisale v svojih spominskih zapisih v publikaciji *Pionirji smo tudi mi – knjižničarji: izbor prispevkov knjižničarjev Pionirske knjižnice v Ljubljani* ki je bila izdana leta 1998, ob 50. obletnici njene ustanovitve.

Vir: Arhiv Mestne knjižnice Ljubljana.

Prispevek je posvečen dragi kolegici dr. Marjani Kobe, ki je s svojim strokovnim delom na področju mladinskega knjižničarstva in preučevanja mladinske književnosti pustila neizbrisen pečat, za kar smo ji, njeni zanamci, neizmerno hvaležni. Zapustila nam je pomembno strokovno dediščino, na kateri lahko gradimo in jo razvijamo naprej.

Draga Marjana ni marala »velikih besed« in prevelike pozornosti, saj jo je odlikovala pristna skromnost. Naj bo ta zapis poklon hvaležnosti naši dragi Marjani, ki nas je vse družila, tako mladinske knjižničarje, pravljničarje, vzgojitelje, razredne učitelje, strokovnjake s področja mladinske književnosti, raziskovalce kot tudi knjižne urednike in ustvarjalce mladinske književnosti. Za vedno bo ostala v naših spominih in srcih, tudi kot navdih, s svojo življenjsko predanostjo svojemu delu, stroki, otrokom, mladim bralcem, študentom in stanovskim kolegom. Kot je sama večkrat povedala in zapisala, nas družijo ista »krvna skupina«.

Bila je Človek, Pedagog in Strokovnjak, pisano z veliko začetnico, ki nam je bila s svojo strokovno odgovorno držo in sposobnostjo argumentiranja svojih mnenj, s svojim značajem ter s prefinjenim smislom za spoštljive medsebojne odnose velik strokovni in človeški zgled.

Bila je tista opazna profesorica na tedanji Pedagoški akademiji v Ljubljani in pozneje na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, pa tudi v Kopru, ki je naredila velik vtis na študente s svojimi predavanji in si pridobila njihovo spoštovanje. Imela je izjemen odnos do literature, hkrati pa tudi spoštljiv in empatičen odnos do ljudi (otrok, študentov ...), ki je bil očitno pravi za uspešno delo z njimi in kar jo je naredilo sprejeto ter priljubljeno.

Njena predavanja so bila pravo doživetje, nikoli suhoparna, velikokrat pospremljena tudi z najboljšimi domačimi in tujimi deli mladinske književnosti, s fizičnimi knjigami, ki jih je vzela v roke, ob njih pripovedovala, opozarjala med drugim na govorico podob (ilustracij), na sobivanje obeh govoric, njuno simbiozo v najboljših zgledih, odpirala oči za lepo, za zgodbe in pripovedovanje. Knjige pa so vedno zaokrožile po predavalnici, da so jih lahko vzeli v roke tudi študentje, jih opazovali, se navduševali ob njih in jih kar takoj ali pozneje tudi prebrali.

Knjige in umetnost so bile od vedno del Marjaninega otroštva in odrasčanja, saj so v njeni družini, družini arhitekta Borisa Kobeta, Plečnikovega učenca, vedno veliko brali. Njen otroški pogled so očarale še slikarske monografije, ki jih je listala in občudovala, reprodukcije, pa tudi obiski umetnostnih galerij. Besede, zgodbe, umetnost, podobe, vse to je že od malega očaralo malo Marjano in jo za celo življenje »zaznamovalo«. Že zgodaj je postala pravi »knjižni molj« in se naučila brati še pred vstopom v šolo.

Med predavanji, v trenutkih posredovanja zgodb, je prišel do izraza njen pravljčarski talent, ki ga je razdajala med mlade bralce 16 let v tedanji ljubljanski Pionirski knjižnici in se mu poklonila s prevodom ruske ljudske pravljice *Medved išče pestunjo* (Mladinska knjiga, 1981, 2003, 2018), v kateri je najboljša varuška malim medvedkom očeta medveda samohranilca prav zajček, ki jim je pripovedoval pravljice in bil prijazen z njimi. To je bila tudi pravljica, kot mi je pripovedovala, s katero je začela svojo prvo uro pravljic v omenjeni knjižnici. Kolegica Marjana je na Slovenskem teoretično in praktično uvedla Uro pravljic kot eno temeljnih oblik bibliopedagoškega dela s predšolskim otrokom in zgodnjim šolarjem, ki na Slovenskem živi že dobrih 60 let in bo zagotovo živela tudi v prihodnje. Strokovno delo *Ura pravljic* (Mladinska knjiga, 1972), ki so ga zasnovali in napisale Martina Šircelj, Marjana Kobe in slikarka Alenka Gerlovič, je delo, ki ga čas ni načel ter se k njemu vedno znova vračamo po navdih in poiskati svoje strokovne korenine.

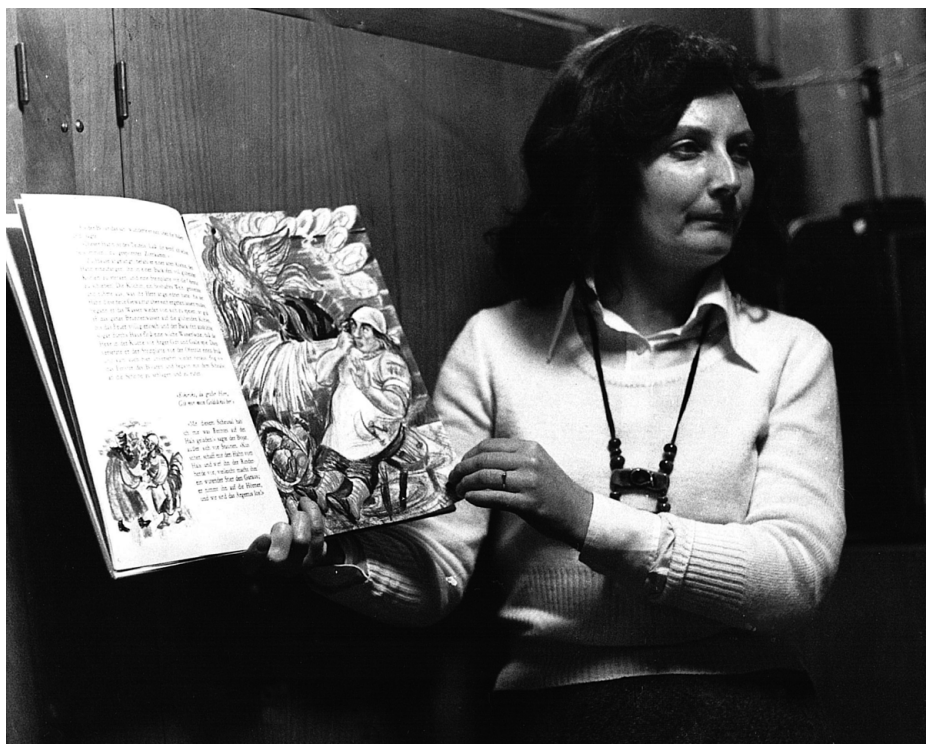
S svojimi predavanji, zgodbami in močjo literature je znala motivirati in pri študentih netiti iskro za bodoče delo v knjižnici, vrtcu, razredih. Krasil jo je spoštljiv odnos do študentov, ki jih je videla kot tiste, ki bodo ustvarjali prihodnost, prenašali svoje znanje na najmlajše in mlade.

Naj uporabim zapisane dragocene besede o delu knjižničarja, delu s knjigami, ki jih je ob 50. obletnici Pionirske knjižnice v spominski publikaciji *Pionirji smo tudi mi – knjižničarji* leta 1998 zapisal prof. Franček Bohanec, prvi ravnatelj tedanje Pionirske knjižnice, ki še kako veljajo za drago kolegico Marjano od začetka do konca njene bogate poklicne poti: »[Knjižničar] ni navaden poklic, pač pa poslanstvo. Knjiga veže ljudi. Knjiga ustvarja duhovni kolektiv, ki je nad prodajno ceno. Pisanje ali posredovanje knjig je delo, ki posega v najgloblje pore človekove notranjosti.«

Tedanja Pionirska knjižnica v Ljubljani, vila Čira Čara (kot so jo mnogi otroci poimenovali), na Komenskega 9, ki je že tedaj postala z odličnim strokovnim kadrom, starejšima Marjaninima kolegicama s komparativistike Martino Šircelj, vodjo knjižnice, in Andro Žnidar ter pesnikoma Danetom Zajcem in Sašo Vegri (Marjani je posvetila pesem *Pravljice se presaja (od oktobra do maja)*), s strokovnim usposabljanjem kadra v tujini, z inovativnimi seminarji za slovenske mladinske in šolske knjižničarje idr. središčna slovenska državna ustanova s tega področja, je bila začetek poklicne poti mlade, sveže diplomirane komparativistke in germanistke Marjane Kobe, ki je v njej opravljala delo pedagoškega vodje dejavnosti za mlade bralce.

Bibliopedagoško in študijsko se je usposabljala tudi v mednarodnem prostoru; v Nemčiji (Mednarodni mladinski knjižnici, Internationale Jugendbibliothek v

Münchnu – IJB), na Češkem in v Angliji, kjer se ji je odprl svet v področje, ki mu je ostala zvesta celo življenje. V času zaposlitve v tedanji Pionirski knjižnici je pridobila strokovni naziv višja bibliotekarska specialistka. Poklicna pot jo je, obogateno z izkušnjami iz dela v knjižnici z mladimi bralci, leta 1979 peljala v akademski svet, kjer je svoje znanje posredovala študentom in nadaljevala z raziskovanjem mladinske književnosti, ki je bila tedaj še skoraj neraziskana, »bela lisa«. Postala ji je življenjski izziv, kar je zaznala že ob svojem delu v knjižnici, in njena zasluga je, da je mladinsko književnost (s svojo disertacijo) umestila na akademsko raziskovalno področje.

Vir: Arhiv Mestne knjižnice Ljubljana.

Marjana Kobe je prva na Slovenskem doktorirala iz mladinske književnosti na ljubljanski komparativistiki na Filozofski fakulteti, pri prof. dr. Janku Kosu leta 1993 z disertacijo z naslovom *Mladinsko slovstvo na Slovenskem od njegovih začetkov do srede 19. stoletja: vedež in začetki umetnega mladinskega slovstva s posvetno vsebino*. Dostopna je med drugim v Mestni knjižnici Ljubljana, v študijski zbirki Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Doktorska disertacija dr. Marjane Kobe, ki je prva temeljita komparativistična raziskava

starejše mladinske književnosti na Slovenskem na znanstveni ravni, je pozneje izšla tudi v obliki znanstvene monografije, ki jo je izdala revija *Otrok in knjiga: revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev* v Mariboru leta 2004 pod naslovom *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem 1778–1850*, s čimer je postala še dostopnejša slovenski javnosti.

Cenjeno kolegico Marjano lahko upravičeno imenujemo »prva dama mladinske književnosti«, kot se je to poimenovanje že po prvi omembi v znak spoštovanja in občudovanja med kolegi iz stroke uveljavilo izključno zanjo, saj je bila prva na Slovenskem, ki se je pogumno in poglobljeno lotila raziskovanja »izrazite bele lise« (takšno poimenovanje je sama večkrat uporabila v pogovorih!), področja mladinske književnosti, in sicer njene teorije in zgodovinske interpretacije, ter iz njega prva na Slovenskem tudi doktorirala, kar je bil eden od vrhov njenega predanega znanstvenega dela, ki se je nadaljevalo še s pisanjem temeljnih znanstvenih člankov. Kako obsežno in raznoliko strokovno delo je ustvarila v desetletjih svojega dela, dokazuje njena osebna bibliografija za obdobje 1960–2024, ki jo je natančno in skrbno pripravila sodelavka Katja Kemperle iz Mestne knjižnice Ljubljana, Pionirske.

Vir: Arhiv Mestne knjižnice Ljubljana.

Poleg tega je bila draga kolegica Marjana tudi dama v plemenitosti svojega značaja, srčnosti in človečnosti, zmožnosti sprejemanja in spoštovanja sočloveka, naj si bo to otrok, preprost človek, študent, sodelavec, akademik, znanstvenik, besedni umetnik, slikar ...

Leta 1988 je prejela Župančičevo nagrado za znanstveno monografijo *Pogledi na mladinsko književnost* (Mladinska knjiga, 1987), leta 2008 plaketo mesta Ljubljane za življenjsko delo na področju mladinske književnosti, Za svoje inovativno in pionirsko delo na področju mladinskega knjižničarstva pa je leta 1975 prejela stanovsko nagrado, Čopovo diplomo.

Pomemben opus je ustvarila tudi s svojim »literarnim delom«: prevajanjem kakovostne tuje mladinske književnosti, pisanjem spremnih besed in študij k literarnim besedilom sodobnih slovenskih pisateljev, pripravo antologij in znanstvenih člankov, kot referentka na strokovnih posvetih doma in v tujini, kot članica različnih strokovnih žirij za nagrade s področja mladinske književnosti. Hvaležni smo ji lahko, da je v naš kulturni prostor prinesla prevode sodobnih mladinskih avtorjev, klasikov svetovne mladinske književnosti, kot so J. Krüss, J. Guggenmos, O. Preussler, R. Zimnik in Janosch, ki jih je prevajala iz nemščine in srečevala tudi osebno v svojem knjižničarskem obdobju v času dela v Mednarodni mladinski knjižnici (IJB) v Münchnu.

Dragoceno je bilo njeno strokovno delo v uredniškem odboru brezčasne knjižne zbirke *Knjižnica Sinjega galeba*, ki jo je pred več kot 70 leti zasnoval njen prvi »kapitan«, pesnik in urednik Ivan Minatti, s katerim je kolegica Marjana tvorno sodelovala, mu prinašala v razmislek pri izbiri knjižnih naslovov tudi izkušnje iz bibliopedagoškega dela v Pionirski knjižnici v Ljubljani, recepcije mladih bralcev ob knjigah iz te, danes kultne in večnostne knjižne zbirke za mlade bralce. Sama sem imela čast, da sva z Marjano sodelovali kar dva mandata v žiriji za nagrado večernica. Šest nepozabnih let!

Najine skupne poti z vlakom ali avtomobilom na seje strokovne žirije za nagrado večernica v Mariboru mi bodo za vedno ostale v spominu. Polepšane so bile z najinim človeškim in profesionalnim druženjem, s klepetom o marsičem, zlasti pa s pogovori o knjigah, ki smo jih kasneje obravnavali na sejah žirije. Delovanje dr. Kobetove kot članice žirije mi je velik zgled, kako mora poglobljeno in timsko mora potekati delo v njej.

Kot univerzitetna profesorica je bila mentorica številnih zaključnih, diplomskih del, študentov, ki so si jo zelo radi izbrali kot mentorico, saj je svojo mentorsko vlogo skrbno in z vso odgovornostjo odlično opravljala. Prav tako je bila iz svoje poklicne vloge tudi recenzentka precej učnih/šolskih gradiv.

Vrsto let je s pisnimi prispevki aktivno sodelovala pri *Otroku in knjigi*, ki ga izdaja Mariborska knjižnica, vse od njenih začetkov, od leta 1972 dalje. Bila je izjemno aktivna tudi v njenem uredniškem odboru ter z veliko strokovno pozornostjo spremljala delo uredniškega odbora in rast revije. Njen strokovni razvoj in rast na področju mladinskega knjižničarstva sta bila tesno povezana tudi z revijo *Knjižnica*, v kateri je objavljala svoje teoretične in praktične prispevke s področja razvijanja mladinskega knjižničarstva in zlasti bibliopedagogike, ki so še danes aktualni in vredni strokovne pozornosti.

V naših mislih, srcih in skozi branje njenih prispevkov bo naša draga kolegica Marjana še naprej žlahtnila ter navdihovala naša strokovna prizadevanja in naše poslanstvo povezati otroke in knjige, ne samo s svojo strokovno, temveč tudi s svojo človeško veličino.

Še kako resnična je misel, da je bila dr. Marjana Kobe ena sama in edina, neponovljiva, v najboljšem smislu besede. Hvaležni smo, da smo jo poznali, kot človeka in kot strokovnjakinjo, cenjeno kolegico, ki nas je nenehno izobraževala, navdihovala, motivirala za delo na področju mladinskega knjižničarstva in mladinske književnosti ter skupaj z nami iskala rešitve zapletenih strokovnih vprašanj.

Zelo jo pogrešamo.

Navedeni viri

Kobe, M., Kos, G., Pišek, M. (2012). Takrat so vsi govorili ježešmarijapomagaj, pultni sistem ukinjen, in to v knjižnici za otroke! [intervju]. *Literatura* 24(250), 391–404.

Lavrenčič Vrabec, D., Mlakar Črnič, I. (2024). *In memoriam: dr. Marjana Kobe (1938–2024)*. Mestna knjižnica Ljubljana. <https://www.mklj.si/novice/in-memoriam-dr-marjana-kobe-1938-2024/>

Lavrenčič Vrabec, D. (2024). *V slovo in spomin: dr. Marjana Kobe (1938–2024)*. Knjižničarske novice. <https://knjiznicarske-novice.si/v-slovo-in-spomin-dr-marjana-kobe-1938-2024/>

Lavrenčič Vrabec, D., Mlakar Črnič, I. (2024). Marjana Kobe: in memoriam. *Otrok in knjiga* 51(120), 117.

Lavrenčič Vrabec, D. (2024). Martina Šircelj: in memoriam. *Otrok in knjiga* 51(120), 120–122.

Lavrenčič Vrabec, D. (2024). *In memoriam: Mihaela (Miša) Sepe (1931–2024)*. Mestna knjižnica Ljubljana. <https://www.mklj.si/novice/in-memoriam-mihaela-misa-sepe-1931-2024/>

Pogačar, T. (ur.). (1998). *Pionirji smo tudi mi – knjižničarji: izbor prispevkov knjižničarjev Pionirske knjižnice v Ljubljani: [ob 50-letnici Pionirske knjižnice v Ljubljani]*. Knjižnica Otona Župančiča, enota Pionirska knjižnica.

Šircelj, M., Kobe, M., Gerlovič, A. (1972). *Ura pravljič.* Mladinska knjiga.

mag. Darja Lavrenčič Vrabec, nižja bibliotekarska svetnica

Mestna knjižnica Ljubljana, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Kersnikova 2, 1000 Ljubljana
e-pošta: darja.lavrencic-vrabec@mklj.si